

Congrés Ordinari

29.11.2025

PONÈNCIA 1

Mònica Bonell

PROTEGIR LA NOSTRA IDENTITAT, CULTURA I PATRIMONI

Andorra és un país que suma molts segles d'història, que ha construït la seva sobirania amb esforç, saviesa i diplomàcia, assolint equilibris amb els territoris veïns, amb els quals mantenim un vincle indissociable. Amb el pas dels segles, hem anat teixint un relat propi, amb trets diferencials i una identitat que ens defineix. Ara, en ple segle XXI i malgrat viure en un món interconnectat -o potser per això justament-, és més necessari que mai preservar aquesta identitat.

En aquest camí llarg i singular, els Pareatges del 1278 i 1288 han estat la pedra angular de les nostres institucions. Aquells acords medievals, que la Constitució reconeix com a fonament de la nostra forma tradicional d'Estat, expliquen per què Andorra és avui l'únic coprincipat parlamentari del món. No són només història: són un patrimoni jurídic viu, que ens recorda que el nostre model institucional és fruit d'equilibris, pactes i una cultura política que ha sabut perdurar.

La nostra cultura, el nostre patrimoni, les nostres institucions, la nostra llengua i el nostre entorn natural són elements que ens defineixen, que han perdurat al llarg dels segles i que hem de protegir, perquè ens expliquen d'on venim i com hem arribat fins aquí. Som un país únic, i n'hem d'estar orgullosos. Som l'únic coprincipat del món; l'únic país on el català és la llengua oficial; un dels territoris amb un dels parlaments més

antics d'Europa; un país sense exèrcit; amb tres sistemes d'ensenyament públics i gratuïts; amb una de les esperances de vida més elevades del món; i on més del 90% del territori són muntanyes, boscos, rius, llacs i prats —i un 10% és, a més, patrimoni de la humanitat.

Tots aquests trets diferencials que configuren la nostra identitat, i que són fruit també dels esforços dels nostres avantpassats, els hem de preservar i posar en valor perquè en puguem gaudir no només nosaltres, sinó també les generacions futures.

La llengua és un dels eixos que vertebrava la nostra identitat col·lectiva. Ens ha acompanyat al llarg de la nostra història i continua sent un espai de trobada i intercanvi. Per això és important que, com a societat, continuem tenint cura del català i el fem servir amb naturalitat, tant en el dia a dia com en els espais institucionals.

En els darrers anys, hem fet passos importants per reforçar-ne l'ús i assegurar que tothom que ho vulgui tingui oportunitats per aprendre'l. Hem aprovat la Llei de la llengua pròpia i oficial, el març del 2024, que, entre d'altres mesures, vincula la renovació dels permisos de residència i treball amb el coneixement de la llengua. A més, tenim una xarxa de centres d'aprenentatge de català i diferents iniciatives en marxa que fan una gran tasca perquè la llengua estigui a l'abast de tothom.

La responsabilitat de garantir que el català mantingui el lloc que li correspon és compartida: com a ciutadania, però especialment des de les administracions públiques, que, d'acord amb la normativa, han de ser el primer exemple de bon ús i de promoció de la llengua.

Andorra és, i vol continuar sent, un país d'acollida. Les persones que arriben al país i hi arrelen també formen part del relat col·lectiu que hem anat construint. Som una societat diversa, i aquesta diversitat és una riquesa quan es construeix des del respecte mutu i amb la voluntat de formar part d'un projecte compartit. El català ens ajuda precisament en això: a entendre'ns, a relacionar-nos i a crear ponts entre totes les comunitats que conviuen al país.

Parlem de cultura en tots els seus àmbits, dimensions i expressions. Perquè és un element vital per al país. La cultura és l'ànima d'una societat i ens ajuda a explicar qui som com a andorranes i andorrans. Per això és important seguir treballant des de les institucions per consolidar tots els espais museístics actuals. En paral·lel, cal disposar d'un espai que aculli la nostra història i la faci accessible a tothom, un espai que ens permeti mirar el passat amb orgull i projectar-nos cap al futur.

En aquest sentit, el projecte del Museu Nacional pren especial rellevància. Se n'ha parlat sovint, i ara ha rebut un nou impuls per avançar cap a la seva materialització. S'ha iniciat la feina per definir-ne l'abast i buscar l'emplaçament més adequat, amb la voluntat que no sigui només un museu en el sentit tradicional, sinó també un punt de trobada per als creadors, un espai de dinamisme cultural que posi en valor el talent del país, la seva singularitat i la seva expressió artística.

Aquest museu, evidentment, ha de tenir molt present en el seu contingut el nostre patrimoni material i immaterial. Allò que ha esdevingut un símbol en el passat, i que ara és un element d'orgull i configurador del nostre relat. Calen polítiques públiques encarades a posar en valor aquest patrimoni, que protegeixin els entorns

d'aquests, prioritzin la inversió per a la seva conservació, protecció i restauració, de manera que pugui ser accessible per a la ciutadania i esdevingui també un reclam turístic de qualitat.

Els darrers anys s'han impulsat actuacions importants per preservar edificis històrics com l'Hotel Rosaleda, l'Hostal Valira o Ràdio Andorra, ara rehabilitats i amb una nova vida. En aquesta mateixa línia, avancen les actuacions a Sud Ràdio i a l'Hotel Casamanya, espais que mereixen recuperar el protagonisme que havien tingut. També s'ha protegit recentment l'antiga fàbrica de CATSA.

En aquest context de recuperació del nostre patrimoni, el Govern té un deure particular amb Casa Rossell: un bé d'excepcional importància que cal preservar i al qual volem donar un ús institucional a l'altura del seu valor. El Govern d'Andorra no disposa d'un edifici emblemàtic per acollir recepcions i actes de representació, i Casa Rossell pot i ha de ser aquest espai. Les prioritats dels darrers anys no havien fet possible iniciar-ne la reforma, però el compromís hi és i hem d'avançar-hi amb determinació.

Finalment, és important donar a conèixer a l'exterior la riquesa cultural i patrimonial que tenim com a país, i fer-ho de manera que reforcem també la seva protecció. Un bon exemple són els béns andorrans reconeguts per la UNESCO: la Vall del Madriu-Perafita-Claror (2004), les Festes del Foc del Solstici d'Estiu (2015), les Festes de l'Os dels Pirineus (2022), la Trashumància (2023) i l'Art de la Pedra Seca (2024).

Avançar en el reconeixement internacional del nostre patrimoni és essencial, però sempre amb sentit i coherència. En aquest camí, la candidatura dels Testimonis Materials de la Construcció del Copríncipat és el pas natural per reforçar un element clau de la nostra identitat institucional. Alhora, cal continuar acompanyant i vetllant pels béns que ja formen part del patrimoni mundial, perquè protegir-los és protegir allò que som, i és també projectar Andorra al món amb orgull i responsabilitat.

La protecció del nostre patrimoni immaterial —festes, tradicions, pràctiques i sabers que han passat de generació en generació— és una peça essencial de la nostra identitat. Forma part del relat que ens explica com a comunitat i que continuem transmetent amb orgull. En aquest mateix àmbit del patrimoni viu, la gastronomia ocupa un lloc destacat.

Els ingredients típics del territori, les tècniques de cocció i els espais —com les bordes— on aquesta cuina es comparteix, també són memòria, tradició i trets identitaris. Cal que en puguem seguir gaudint, i cal apostar per fer d'Andorra un país que sigui també un reclam gastronòmic, perquè aporta un turisme de qualitat perfectament alineat amb la nostra filosofia de país que fuig del turisme de masses.

Alhora, és indispensable continuar valorant els productes autòctons. Ho hem vist els darrers anys amb la proliferació de productors, pagesos i ramaders que han comercialitzat les seves propostes i que s'han consolidat al mercat nacional: una manera de reinventar-se i mantenir viu un sector que també és patrimoni nacional. No ens podem aturar en aquest camí encetat.

Tots els elements exposats en la ponència contribueixen a construir el nostre relat nacional. Igual que també ho fan cadascun dels ciutadans d'Andorra, els presents, els passats i els futurs. Perquè la identitat d'un país no és estàtica, la identitat és un concepte viu, que pren forma i evoluciona cada dia. Cap a on volem que ho faci, és responsabilitat nostra.

PROPOSTES DE RESOLUCIÓ

- Assegurar el nombre de docents i d'instal·lacions dels Centres d'ensenyament de català, d'acord amb les necessitats que vagin sorgint i en compliment de les noves obligacions de la Llei de la llengua pròpia i oficial.
- Garantir que les administracions públiques compleixin plenament la normativa lingüística vigent, de manera que exerceixin el rol exemplar que els correspon en l'ús i la promoció del català.
- Seguir protegint i consolidant les instal·lacions museístiques que hi ha en l'actualitat a totes les parròquies. En paral·lel, avançar en la definició i el disseny del futur Museu Nacional perquè esdevingui un espai de referència que combini la preservació patrimonial amb el dinamisme cultural, i que actuï com a punt de trobada i inspiració per als creadors del país.
- Seguir desplegant polítiques públiques que posin en valor el patrimoni cultural d'Andorra com a element d'identitat i cohesió.
- Concloure la candidatura dels Testimonis Materials de la Construcció del Copríncipat com a patrimoni mundial, i reforçar el seguiment i l'acompanyament dels béns d'Andorra ja inscrits a la UNESCO, com a elements essencials de la nostra identitat i projecció internacional.
- Consolidar les actuacions de recuperació d'edificis històrics, amb especial compromís envers Casa Rossell, perquè pugui assumir un ús institucional adequat al seu valor patrimonial. Igualment, valorar altres edificis singulars quan sigui pertinent, seguint el model de rehabilitació de l'Hotel Rosaleda, Ràdio Andorra o l'antiga CATSA.